

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย และเสนอแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย กำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเลย จำนวน 31 โรงเรียน มีผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร และครู จำนวน 333 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) โดยใช้การสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย

สภาพการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล

1.2 แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D)

จากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม พบว่า แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ด้านการวางแผนและส่งเสริมสนับสนุน สถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหาร

จัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการประสานงานนโยบายสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ มีการระดมภาระงานที่รับผิดชอบเพื่อเร่งการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้โครงสร้างการบริหารจัดการแบบยืดหยุ่น เน้นการทำงานเป็นทีม และมีการสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งคณาจารย์และบุคลากรสนับสนุนและการจัดปัจจัยเกื้อหนุนอื่น ๆ เน้นการวางแผนในวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาไปพร้อมกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้รับผิดชอบการดำเนินโครงการตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D)

1.2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม ควรจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ส่งเสริมให้มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา เช่น เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น มีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องนโยบาย 3D บูรณาการเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงตามองค์ประกอบของการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน (KPA) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมภายใต้โครงการตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ที่เน้นการนำนวัตกรรมที่หลากหลายมาพัฒนาผู้เรียน

1.2.3 ด้านการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา เน้นการสร้างคุณธรรมและให้ความรู้แก่ ครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D เพื่อให้ทุกฝ่ายให้ความสำคัญของการทำงานร่วมกัน มีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการทำงานและเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถนำสู่การปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน

1.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการดำเนินงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ร่วมกันพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาให้หลากหลายรูปแบบ เพื่อเพิ่มความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมจากบุคคลภายนอกและชุมชนที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

1.2.5 ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล ควรใช้ระบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ ควรมีการพัฒนาตัวชี้วัดร่วมกันกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน มีการสรุปรายงานผลการประเมินโครงการโดยมีการประชา สัมพันธ์

เผยแพร่ผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งกิจกรรมนี้จะส่งผลต่อการปรับระดับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเป็นระดับการปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practices)

2. อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย เป็น 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนและส่งเสริมสนับสนุน โดยรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารจัดการศึกษา มีตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554) โดยพิจารณาจากการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาส่งเสริมให้มีกิจกรรมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติ

จากผลการวิจัยของวีระดา ชูสิทธิ์าน (2544) ที่กล่าวถึงแนวทางพัฒนาวิถีชีวิตประชาธิปไตยในโรงเรียน ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีการพัฒนาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ สม่่าเสมอและต่อเนื่อง ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มฝึกฝนให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาบนพื้นฐานความถูกต้องและมีเหตุผลสนับสนุน สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย และผู้บริหารสถานศึกษาควรยกย่องผู้ที่ปฏิบัติตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย

จากการศึกษารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมของคณะผู้วิจัยสถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา (ไอเอฟอี) (2548) พบว่า มีหลายปัจจัยเข้ามามีเกี่ยวข้อง มิได้มีเพียงปัจจัยด้านการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีบทบาทค่อนข้างมาก รวมถึงปัจจัยภายนอกสถานศึกษาที่ต้องมีส่วนเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม เช่น บทบาทและแนวทางการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และรัฐบาล โดยจะดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ และศักยภาพของหน่วยงาน ทำงานสนับสนุนเกื้อกูลกัน ไม่ซ้ำซ้อน และต่อเนื่อง จึงจะมีส่วนเพิ่ม

ประสิทธิภาพการพัฒนา รูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างเกิดผล ซึ่งแนวทางระดับสถานศึกษา โดยสถานศึกษาควรดำเนินงานต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านบริหารบุคลากร ด้านระบบสนับสนุน การเพิ่มประสิทธิภาพงานสอน ด้านบริหารกิจกรรมสำหรับผู้เรียน ด้านการพัฒนางานสอนคุณธรรมจริยธรรมร่วมกันของกลุ่มครู ด้านการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีการวิเคราะห์ทรัพยากร ระบุและสนับสนุนทรัพยากรที่มีในสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่/ชุมชน ได้อย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรม โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการจัดโครงการ/กิจกรรมด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม ความเป็นไทยและด้านยาเสพติด ตามนโยบายของต้นสังกัด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนมีการสรรสร้างนวัตกรรม โครงการ กิจกรรมด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมความเป็นไทย และ ด้านการต่อต้านยาเสพติดที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาตามนโยบาย 3D ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวว่า การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์ คือ การจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และประกอบอาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา (2546 อ้างถึงใน เขียวภา ประคองศิลป์, 2547) พบว่า ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูทุกคนเป็นบุคลากรหลักในการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีการคิดตัดสินใจและแสดงออกที่ถูกต้อง โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ การบรรยาย การกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น การทดลองปฏิบัติจริง การทำงานกลุ่ม การเปิดโอกาสให้ซักถาม การฝึกการให้เหตุผล การฝึกการวิเคราะห์และรายงาน วิธีสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ วิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การจัดให้มีวิชาเลือกเสรีอย่างหลากหลายในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้นักเรียนเลือกตามความถนัดและความต้องการ ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง ซึ่งเห็นสอดคล้องกันว่าการจัดกิจกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างเสริมประชาธิปไตยให้แก่เยาวชน โดยได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้เพิ่มเติม สรุปบางประเด็น ดังนี้ ครูทุกคนต้องร่วมกันสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ โดยการสนทนาร่วมกันในทุกกลุ่มสาระเน้นการเรียนรู้อย่างบูรณาการ ครูควรศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดูแลชี้แนะแนวทางแก่ผู้เรียนและสร้างบรรยากาศให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียนด้วย

การเปิดโอกาสให้นักเรียนพูดมากขึ้นร่วมคิดเริ่มทำ ได้เรียนรู้การทำกิจกรรมต่างๆ และแก้ไขปัญหา มากขึ้น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด วางแผน และตัดสินใจด้วยเหตุผลและเสริมแรงด้วยการใช้เทคนิคการ สนทนา อาจเริ่มด้วยการฝึกให้นักเรียนคิดเพื่อตนเอง คิดเพื่อกลุ่ม คิดเพื่อห้องเรียน และคิดเพื่อ โรงเรียน ค่อย ๆ ขยายกลุ่มคนออกไป

จากข้อค้นพบของสุพัตรา หอมทอง (2547) ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน โดยนักเรียนมีส่วนร่วมสรุปบางประเด็นได้ ดังนี้ ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนทุกสาระการเรียนรู้ ครูควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันวางแผน ในเรื่องกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อและ การประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการแสดงออกทั้งการเป็นผู้นำและผู้ตาม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรให้นักเรียนทุกคนได้แสดงความสามารถ แสดงความ คิดเห็น ออกแบบวิธีการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างมีอิสระ โดยครูทำหน้าที่ เป็นผู้กำกับดูแลนักเรียนให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ตลอดจนให้คำยกย่อง ชมเชย ครูควรเปลี่ยน บทบาทในการสอนแบบเป็นผู้บอกความรู้ทั้งหมดมาเป็นการให้โอกาสนักเรียนได้คิด ได้ตอบด้วย เหตุผล ด้วยการให้คำถามเป็นสื่อประกอบกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขอมรับกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กลุ่มร่วมกันกำหนด ตลอดจนรู้จัก เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ เด็กกล้าแสดงออกจนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญต่อหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ มีการวางแผน อย่างเป็นระบบก่อนว่าควรจะให้เด็กได้เข้าร่วมในกิจกรรมเมื่อใดและเข้าไปเพื่อจุดประสงค์ใดอย่าง ชัดเจน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เขียวภา ประคองศิลป์ (2547) พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตย โดยครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม แสดงความคิดเห็น และพยายามสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความเป็นกันเอง อบอุ่นและเป็นมิตร นักเรียนมี โอกาสเลือกเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมหรือชมรมของ โรงเรียนได้อย่างอิสระตามความสนใจอย่างแท้จริง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อุปสรรคได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ควรมีหลักสูตรและ คู่มือการสอนประชาธิปไตย โดยมีเนื้อหาสาระเน้นอุดมการณ์และคุณค่าของประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพและบทบาทหน้าที่ของประชาชน และสถาบันทางการเมือง ประวัติความเป็นมาของ การเมืองการปกครองของไทย การจัดการเรียนการสอนควรใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ครูผู้สอน สามารถบูรณาการจัดการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน ควรมีการอบรมสัมมนา เกี่ยวกับประชาธิปไตยในสถานศึกษาเป็นประจำและต่อเนื่อง มีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างครูกับนักเรียนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เน้นกิจกรรมที่ ฝึกให้นักเรียนได้

ปกครองตนเอง การให้บุคลากรในโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

ซึ่งสอดคล้องกับ Jarolimek (1967) กล่าวว่า การสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนว่า นอกจากจะอบรมนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตยแล้ว ยังต้องฝึกทักษะที่ต้องฝึกหัด ได้แก่ 1) ทักษะทางสังคม คือ การรู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักรับผิดชอบ การยอมรับสิทธิของผู้อื่น 2) ทักษะการทำงาน เช่น การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การเขียนรายงาน การพูดในกลุ่ม 3) ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนร่วมมือกัน การเป็นผู้นำ การตัดสินใจร่วมกันในกลุ่มและการประเมินผลการทำงานของกลุ่ม 4) ทักษะทางปัญญา ได้แก่ การรู้จักคิด การใช้และการประยุกต์เหตุผลสำหรับการแก้ปัญหา

สอดคล้องกับ Mork (1967) ได้เสนอแนะการจัดประชาธิปไตยในโรงเรียนแบบใหม่ไว้ดังนี้ 1) การทำงาน การเรียนเป็นไปตามธรรมชาติ ห้องเรียนจัดแบบตามความเหมาะสม ครูและนักเรียนมีอิทธยาศัยที่ดีและมีความพึงพอใจกัน 2) กฎเกณฑ์ต่างๆ ครูต้องทำความเข้าใจและยินยอมจากนักเรียนเสียก่อน โดยยึดให้เหมาะสมกับวัย บุคลิกของแต่ละคน 3) ครูต้องเป็นผู้แนะนำแนวทางเป็นรายบุคคลตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อก่อประโยชน์แก่นักเรียนในวัยเด็กและเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ 4) การจัดบทเรียนประสบการณ์ต้องเหมาะสมตาม โอกาส ขอบเขตและระดับความสามารถ ความสนใจของตน 6) การจัดประสบการณ์ประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง การเคารพในตำแหน่งหน้าที่การทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับการตัดสินใจของผู้แทน การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 7) การแสดงความพอใจในตัวบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไปจากตนทั้งในด้าน ศิวีศิ ศาสนา ประเพณีและความสามารถ 8) สอนให้นักเรียนได้มีการตัดสินใจด้วยวิธีการประชาธิปไตยและยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง 9) แบ่งความรับผิดชอบให้นักเรียนรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียน โดยให้รับผิดชอบเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่มตามความสามารถ

2.3 ด้านการพัฒนาครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย 3D ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับนโยบายสถานศึกษา 3D ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนนท์ ประชุม (2545) พบว่า แนวทางสำหรับกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษามีแนวทาง ดังนี้ ผู้บริหารและครูจะต้องสนใจปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนมากขึ้น ครูและผู้ปกครองจะต้องร่วมมือกันสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน โดยเฉพาะปัญหา ยาเสพติด โรงเรียน ผู้ปกครอง ตำรวจจะต้องร่วมมือกันป้องกัน และปราบปรามผู้นำยาเสพติดมาขายในโรงเรียนอย่างจริงจัง และ

สม่าเสมอ จัดกิจกรรมกีฬา นันทนาการ หรือกิจกรรมด้านประเพณีในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ทิพอนงค์ รัชนิลัดดาจิต (2552) พบว่า การประเมินผลนักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยผู้บริหารและครูนั้นจะต้องดำเนินการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐาน/ตัวบ่งชี้/เกณฑ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนากลยุทธ์เพื่อให้การปฏิบัติงานให้บรรลุ ต้องมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานประเมิน โครงการด้านคุณธรรม จริยธรรม

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาควิเคราะห์มีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมนโยบายสถานศึกษา 3D ของโรงเรียน ซึ่ง สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2553) กล่าวว่า เป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นประเด็นหลักสามประการ คือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเรียนรู้ของคนไทย 2) โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการสถานศึกษา ซึ่งทั้งสามประการนี้จะส่งผลให้คนไทยยุคใหม่ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่านและมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและสามารถก้าวทันโลก

จากการศึกษาของ ฉันทนัท ประชุม (2545) พบว่า แนวทางกำหนดคยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษามี ดังนี้ ผู้บริหารและครูจะต้องสนใจปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนมากขึ้น ครูและผู้ปกครองจะต้องร่วมมือกันสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน โดยเฉพาะปัญหาหายาเสพติด โรงเรียน ผู้ปกครอง ตำรวจจะต้องร่วมมือกันป้องกัน และปราบปรามผู้นำยาเสพติดมาขายในโรงเรียนอย่างจริงจัง และสม่าเสมอ โรงเรียนจะต้องร่วมมือกับสาธารณสุขในการตรวจปัสสาวะเด็กนักเรียนเพื่อหาสารเสพติด นำเด็กนักเรียนที่ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพร่างกาย และจิตใจ จัดกิจกรรมกีฬา นันทนาการ หรือกิจกรรมด้านประเพณีในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกับ เขาวภา ประคองศิลป์ (2547) พบว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนและให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เน้นกิจกรรม

ที่ฝึกให้นักเรียนได้ปกครองตนเอง การให้บุคลากรในโรงเรียนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2550) พบว่าสถานศึกษาได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านเหล้า บุหรี่และสารเสพติด การให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม การจัดกิจกรรมสื่อสารและร่วมมือกับผู้ปกครองของผู้เรียนที่มีปัญหา

2.5 ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีการรายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3D ตามแผน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนมีการนำผลการประเมิน ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงสถานศึกษาตามนโยบาย 3D

ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษา 3D ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามีกระบวนการจัดการเพื่อเร่งรัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมีการวางแผนการจัดทำกิจกรรม จัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษามีความร่วมมือกับทุกฝ่ายและการติดตามประเมินผลตามแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา 3D ได้แก่ การวางแผนพัฒนาสถานศึกษาตามแนวนโยบายสถานศึกษา 3D และส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากร บุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด การพัฒนาครู คณาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีองค์ความรู้และทักษะการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมกับทุกฝ่ายในการดำเนินงานแนวนโยบายสถานศึกษา 3D การกำกับ ติดตาม ให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ 3D

จากการศึกษาของ แสงดาว มาตรฐานอก (2547) พบว่า การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน มีการใช้มาตรการเบื้องต้นในการจัดการกับปัญหาด้วยการรณรงค์สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนเพื่อให้ทราบถึงโทษของยาเสพติด และมีการดำเนิน โครงการอบรมศีลธรรม “ค่ายพุทธบุตร” โครงการโรงเรียนสีขาว โครงการ “เพื่อนเตือนเพื่อน” โครงการค่ายพุทธธรรม และกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัวและชุมชน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1.1 โรงเรียนควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจังในการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) เพื่อส่งเสริมด้านประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3.1.2 ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับควรให้ความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย และภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด สำหรับนักเรียน โดยให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ และนิเทศติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูและคณะกรรมการดำเนินงานที่รับผิดชอบดำเนินงานไปได้ด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3.1.3 คณะกรรมการดำเนินงานผู้รับผิดชอบการดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรม ควรร่วมกันจัดทำสื่อวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย และภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด สำหรับนักเรียนจะช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ในจังหวัดอื่น และศึกษาในระดับอื่น ๆ ด้วย

3.2.2 ควรพัฒนารูปแบบการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) และนำไปทดลองใช้อย่างเป็นกระบวนการในสถานศึกษาเพื่อให้เป็นสถานศึกษาด้นแบบ

3.2.3 ควรมีการศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ในเชิงลึก ถึงปัจจัยที่มีผลต่อดำเนินงานตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี (3D) ของบุคคลกลุ่มต่างๆ